

ABDULLA QAHHORNING “ANOR” HIKOYASIDA INSONIY DARD VA KAMBAG‘ALLIK FOJEASI

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Filologiya va tillarni o‘qitish: o‘zbek tili yo‘nalishi

3-bosqich talabasi

Tursunova Shaxrizoda

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek adabiyotining yirik namoyandasi Abdulla Qahhorning “Anor” hikoyasi badiiy-estetik jihatdan tahlil qilinadi. Hikoyada kambag‘al oilaning og‘ir turmushi, inson qalbidagi iztiroblar, mehr-muhabbat va armon tuyg‘ulari mahorat bilan tasvirlanganligi yoritiladi. Asardagi Turobjon va uning xotini obrazlari orqali jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlik, qashshoqlikning inson ruhiyatiga ta’siri hamda oilaviy munosabatlarning nozik jihatlari ochib beriladi. Maqolada hikoyaning g‘oyaviy mazmuni, ramziy timsollari, badiiy vositalari va tarbiyaviy ahamiyati haqida atroflicha fikr yuritiladi.

Annotation: This article provides an artistic and aesthetic analysis of the story “Anor” by Abdulla Qahhor, one of the prominent representatives of Uzbek literature. The story vividly portrays the difficult life of a poor family, as well as the feelings of suffering, love, affection, and regret in the human heart. Through the characters of Turobjon and his wife, the work reveals social inequality, the impact of poverty on human psychology, and the delicate aspects of family relationships. The article also discusses in detail the ideological content of the story, its symbolic images, artistic devices, and educational significance.

Kalit so‘zlar: Abdulla Qahhor, “Anor” hikoyasi, o‘zbek adabiyoti, kambag‘allik, insoniylik, mehr-muhabbat, realizm, ruhiy kechinma, badiiy tasvir, anor timsoli, ijtimoiy muammo.

Keywords: Abdulla Qahhor, “Anor” story, Uzbek literature, poverty, humanity, love and affection, realism, psychological experiences, artistic depiction, the symbol of the pomegranate, social problem.

O‘zbek adabiyotining taraqqiyotida o‘ziga xos o‘rin egallagan ijodkorlardan biri Abdulla Qahhordir. U 1907-yilda Qo‘qon shahrida temirchi oilasida tavallud topgan bo‘lib, bolalik yillari oddiy xalq orasida kechgan. Ana shu hayotiy tajribalar yozuvchining ijodiga katta ta’sir ko‘rsatgan. Adib asarlarida xalq hayoti, insoniy dard, qashshoqlik, mehr-oqibat, ruhiy kechinmalar va hayot haqiqatlari chuqur realizm asosida tasvirlangan. Ayniqsa, uning hikoyalari qisqa hajmda katta ma’no bera olishi bilan ajralib turadi.

Abdulla Qahhor o‘zbek hikoyachiligini yangi bosqichga olib chiqqan yozuvchilardan biridir. Uning asarlarida ortiqcha tafsilotlar uchramaydi, har bir detal ma’lum bir maqsadga xizmat qiladi. Adib inson ruhiyatini oddiy voqealar orqali ta’sirchan ifodalash mahoratiga ega edi. “Bemor”, “O‘g‘ri”, “Dahshat”, “Sinchalak” kabi asarlari qatorida “Anor” hikoyasi ham o‘zbek nasrining eng sara namunalaridan biri hisoblanadi.

“Anor” hikoyasi hajman kichik bo‘lsa-da, mazmunan juda chuqur asardir. Hikoyada kambag‘al oilaning bir kunlik hayoti tasvirlangan bo‘lsa-da, aslida butun bir jamiyatning og‘riqli muammolari aks ettiriladi. Asar markazida Turobjon va uning homilador xotini obrazi turadi. Ularning turmushi qashshoqlik ichida kechadi. Homilador ayolning anor yeyishga bo‘lgan havasi oddiy bir istakdek tuyuladi, ammo oilaning nochor ahvoli sabab bu istak armon darajasiga yetadi.

Yozuvchi asar voqealarini juda tabiiy va hayotiy tasvirlaydi. Turobjon xotining ko‘nglini olish uchun qo‘lidan kelganicha harakat qiladi. U anor o‘rniga asal olib keladi. Bu holat erning mehribonligini ko‘rsatsa-da, ayni paytda uning nochorligini ham ochib beradi. Ayol esa aynan anorni xohlagani uchun erining bu

harakatidan taskin topolmaydi. Natijada oiladagi ruhiy tushkunlik yanada kuchayadi. Muallif shu kichik voqea orqali kambag'allik inson ruhiyatiga qanchalik og'ir ta'sir qilishini ko'rsatadi.

Hikoyadagi anor obrazi ramziy ma'noga ega. Anor oddiy meva emas, balki inson orzusi, armoni va yetishmagan baxtining timsolidir. Homilador ayolning anorga bo'lgan ehtiyoji aslida insonning eng oddiy yashash haqqini ifodalaydi. Biroq jamiyatdagi tengsizlik va qashshoqlik sabab bu ehtiyoj ham qondirilmaydi. Shu jihatdan anor obrazi asarning markaziy badiiy timsoli hisoblanadi.

Asar yakunida Turobjonning katta tugun bilan uyga qaytishi voqealarning eng dramatik nuqtasi bo'ladi. Yozuvchi anor qanday topilganini ochiq aytmaydi. Ammo Turobjonning qo'rquvga to'la holati, rangining oqarib ketgani va ichki bezovtaligi bu mevalar halol yo'l bilan olinmaganini anglatadi. Bu esa kambag'allik insonni og'ir va fojeali yo'llarga boshlashi mumkinligini ko'rsatadi. Yozuvchi hech qanday balandparvoz gaplarsiz, oddiy hayotiy voqea orqali katta ijtimoiy muammoni ochib beradi.

Abdulla Qahhor hikoyada badiiy detal va ruhiy tasvir vositalaridan mohirona foydalangan. Qorong'i tun, sovuq havo, uzoqdan eshitilgan it hurishi kabi tasvirlar asardagi g'amgin kayfiyatni yanada kuchaytiradi. Tabiat tasviri qahramonlarning ichki holati bilan uyg'unlashib ketadi.

Bu esa yozuvchining psixologik realizm mahoratini namoyon etadi. Hikoyadagi dialoglar ham nihoyatda tabiiy. Er-xotin o'rtasidagi suhbatlarda samimiylik va ichki og'riq sezilib turadi. Muallif qahramonlarning his-tuyg'ularini ortiqcha izohsiz, sodda va ta'sirchan jumlar orqali ifodalaydi. Aynan shu jihat Abdulla Qahhor uslubining eng muhim belgilaridan biridir.

Abdulla Qahhor "Anor" hikoyasida inson ruhiyatini tasvirlashda psixologizm usulidan ham unumli foydalangan. Qahramonlarning tashqi harakatlaridan ko'ra ichki kechinmalari ko'proq ahamiyat kasb etadi. Turobjonning xotiniga bo'lgan mehr-muhabbati, uning oldidagi o'zini ojiz his qilishi, ichki iztiroblari kitobxon

qalbiga chuqur ta'sir qiladi. Ayniqsa, uning anor topish uchun qilgan harakati insonning yaqinlari uchun har qanday qiyinchilikka tayyor ekanini ko'rsatadi.

Asarda oilaviy munosabatlar ham nozik badiiy bo'yoqlarda ochib berilgan. Turobjon va uning xotini bir-birini tushunishga harakat qiladigan oddiy insonlar sifatida gavdalanadi. Ular orasidagi mehr-muhabbat moddiy yetishmovchilik sabab ba'zan tushunmovchiliklarga sabab bo'lsa-da, qalban bir-biriga yaqin insonlar ekanligi sezilib turadi. Bu esa yozuvchining oilaviy qadriyatlarga katta e'tibor berganini ko'rsatadi. Hikoyadagi realizm unsurlari ham alohida ahamiyatga ega. Abdulla Qahhor voqealarni bo'rttirmasdan, hayotiy tarzda tasvirlaydi. Asardagi kambag'al uy manzarasi, sovuq tun, qahramonlarning oddiy kiyimlari va kundalik tashvishlari real hayot manzarasini yaratadi. Shu jihatdan hikoya o'quvchini bevosita hayot haqiqati bilan yuzlashtiradi.

Adibning mahorati shundaki, u katta ijtimoiy muammolarni oddiy maishiy voqealar orqali ko'rsatadi. Bir dona anor atrofida kechgan voqea orqali jamiyatdagi tengsizlik, kambag'allik va insoniy iztiroblar ochib beriladi. Bu esa yozuvchining chuqur kuzatuvchan va mohir realist adib ekanini namoyon etadi.

“Anor” hikoyasida badiiy detal muhim o'rin tutadi. Masalan, qorong'ilik, sovuq va sukunat tasvirlari qahramonlarning ichki ruhiy holatini yanada ta'sirchan ko'rsatishga xizmat qiladi. Anorning o'zi esa nafaqat meva, balki umid, armon va insoniy ehtiyoj timsoliga aylangan.

Shuningdek, hikoyada ayol obrazi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Homilador ayolning oddiygina anorga bo'lgan havasi orqali ona va farzand bilan bog'liq tabiiy ehtiyojlar aks ettiriladi. Bu holat kitobxonda achinish va hamdardlik tuyg'ularini uyg'otadi. Yozuvchi shu tariqa ayol ruhiyatidagi nozik kechinmalarni ham mahorat bilan tasvirlaydi.

Abdulla Qahhor ijodi o'zbek adabiyotida realizm maktabining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan. Uning hikoyalari bugungi yosh avlod uchun ham muhim

tarbiyaviy ahamiyatga ega. “Anor” hikoyasi insoniylik, sabr, mehr-oqibat va oilaga sadoqat kabi fazilatlarni ulug‘lovchi asar sifatida qadrlanadi.

“Anor” hikoyasining tarbiyaviy ahamiyati ham juda katta. Asar kitobxonni mehr-oqibatli bo‘lishga, oilaning qadriga yetishga va kambag‘al insonlar dardiga befarq bo‘lmaslikka undaydi. Hikoya insoniylik, sabr-toqat va mehr-muhabbat kabi fazilatlarni ulug‘laydi. Shu bilan birga, qashshoqlik va ijtimoiy tengsizlikning jamiyat uchun naqadar og‘ir oqibatlarga olib kelishini ko‘rsatadi.

Bugungi kunda ham hikoya o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Chunki jamiyatda moddiy yetishmovchilik, insoniy dard va ruhiy iztiroblar kabi muammolar hanuz uchrab turadi. Shu sababli “Anor” hikoyasi nafaqat o‘z davrining, balki bugungi kunning ham hayotiy asari hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Qahhorning “Anor” hikoyasi o‘zbek nasrining eng yuksak namunalaridan biridir. Asarda inson ruhiyati, kambag‘allikning fojeali oqibatlari va oddiy insonlarning orzu-armonlari chuqur badiiy mahorat bilan tasvirlangan. Yozuvchi kichik voqea orqali katta hayot haqiqatini ochib bera olgan. Hikoya kitobxonni o‘ylashga, inson qadrini anglashga va mehr-oqibatli bo‘lishga undaydi. Shu jihatdan “Anor” hikoyasi o‘zbek adabiyotining eng ta’sirchan va umrboqiy asarlaridan biri bo‘lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qahhor A. “Anor” hikoyasi. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot.
2. Qahhor A. Tanlangan asarlar. — Toshkent, 1987.
3. Karimov N. XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: O‘qituvchi, 1999.
4. Solijonov Y. O‘zbek hikoyachiligi taraqqiyoti. — Toshkent, 2002.
5. O‘zbek adabiyoti darsligi. — Toshkent: Sharq nashriyoti.
6. Rasulov A. Badiiylik — bezavol yangilik. — Toshkent: Fan, 2007.
7. Normatov U. Ijod sehri. — Toshkent: Ma’naviyat, 2001.